

LOREDANA-MARIA ILIN-GROZOIU

**Ion Pașol, *Dați-ne tradițiile înapoi*, Râmnicu Vâlcea, Editura
Offsetcolor, 2013, 209 p., ISBN 978-973-11206-5-1**

Lucrarea, intitulată *Dați-ne tradițiile înapoi*, se înscrie, prin subiectul abordat, pe linia tematicii fundamentale privind cercetarea și promovarea valorilor culturii tradiționale în sistemul culturilor moderne contemporane. Importanța subiectului ales este dublată de semnificația lui majoră, nu numai sub raportul interesului istoriografic ci, într-un sens cu mult mai larg chiar, pentru actualitatea chestiunii în zilele noastre, cultura populară fiind și astăzi un domeniu preocupant.

După cum reiese din *Cuvânt înainte*, intenția declarată a autorului este aceea de a realiza un studiu asupra ideilor, comportamentelor și imaginarului creștin, asupra modului în care au evoluat structurile și credințele actuale din Oltenia. Prezenta antologie „se realizează după cercetarea atentă, timp de 70 de ani, a manifestărilor petrecute în viața sătenilor, unde veșnicia a dăinuit și va dăinui încă” (p. 7).

În partea întâi, *Tradiții legate de zilele anului*, autorul remarcă faptul că, în arealul studiat, anumite forme ale tradițiilor populare s-au menținut, concordând cu evenimentele relatate de Sfânta Scriptură. Această parte, de fapt întreaga carte, debutează cu trecerea în revistă a rânduiei paraclisului, care-i „purifică pe credincioși și pe cei din jur către viață materială și spirituală prosperă” (p. 18). În continuare, autorul surprinde palierul deosebit de bogat al practicilor rituale, desfășurate cu prilejul sărbătorilor din calendarul ortodox, care sunt menite să armonizeze toate palierele existențiale, pregătind, astfel, intrarea, sub bun augur, într-o nouă ordine. Bunăoară, autorul descrie modul în care se desfășoară ceremonialul religios al Bobotezei, zi consacrată botezului primit de către Iisus, Fiul lui Dumnezeu, de la Înaintemergătorul Său, Ioan, în apa Iordanului. În ajun, preotul, însoțit de cântăreț, umblă din casă în casă pentru a sfinți locuințele sătenilor cu apa care a fost sfințită în dimineața aceea după Liturghie. Așteptat cu bucurie în suflet, „stropește cu aghiasmă prin camere, toți membrii familiei, aceștia sărută crucea, mâna preotului (...). Sfințește carnea porcului, colacii pe care nepoții îi primiseră de la moși, la Anul Nou, cu ocazia ridicării la grindă” (p. 36). În dimineața zilei de Bobotează, după slujba de sfințire a apei, transformată în aghiasmă, fiecare credincios ia această apă sfințită în vasele cu care a venit de acasă. Apa sfințită acum, Agheasma Mare, rămâne proaspătă, curată și plăcută la gust vreme îndelungată. Odată ajunși acasă, oamenii sfințesc cu agheasmă șura,

grajdul, animalele, pomii din livadă, fântâna, casa și interiorul casei. După ce se sfințește apa, fiecare copil cu sticlă plină va merge acasă, unde se va pregăti pentru colindatul de Bobotează. Astfel, în ajunul sărbătorii Sf. Ioan, înainte de asfințitul soarelui, se strâng cete-cete și stabilesc pe unde vor colinda.

Ajunul Bobotezei este un moment prielnic descântețelor și altor practici magice: cenușa din sobă și gunoiul din casă se strâng într-un vas și se păstrează până primăvara, când sunt presărate peste straturile de legume din grădină, pentru ca acestea să devină mai rodnice și pentru a fi protejate de dăunători; fetele pun sub căpătâi busuioc pentru a-și visa alesul (este vorba despre ritul ursitului, practicat și la Anul Nou, de Sânziene și de Sfântul Andrei). De asemenea, fetele, după ce ajung acasă de la petrecerea Ajunului, pun mlădițe de busuioc la stâlpul porții și al casei. A doua zi, dacă busuiocul va fi brumat, fata va avea noroc tot anul și se va mărita. Tot în cadrul acestei părți, autorul ne oferă informații, deosebit de prețioase, legate de suita de practici rituale, susținute și de credințe, grupate în jurul Paștilor. Această sărbătoare, prin evenimentul pe care îl reactualizează, instituie o nouă ordine, oglindită și în activitatea rituală. Prepararea și consumarea paștilor, sacrament din aluat dospit, oferit credincioșilor în noaptea de Înviere, presupun o ritualitate de excepție: „Paștele se fac din făină de grâu curată, de către femeile mai în vârstă, cu o anumită puritate morală și sufletească. Paștele sunt așezate într-un coș curat și stropite cu vin. Enoriașii, când merg să ia paște, au în buzunare bani, ouă roșii, pește, leuștean” (p. 64).

În atenția autorului stau și o serie de practici apotropaice și de purificare, destinate să confere protecție animalelor, culturilor, ogoarelor și, nu în ultimul rând, indivizilor, cu ocazia prăznuirii marilor sărbători de peste an: Sfântul Teodor (Sântoaderul), Sfinții 40 de Mucenici din Sevastia (Mucenicii), Buna Vestire (Blagoveșteniile), Floriile, Sfântul Gheorghe, Pogorârea Sfântului Duh (Rusaliile), Sfinții Împărați Constantin și mama sa Elena, Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul (Sânzienele-Drăgaica), Sfinții Apostoli Petru și Pavel, Sfântul Ilie Tesviteanul (Sântilie), Adormirea Maicii Domnului (Sfânta Marie Mare), Nașterea Maicii Domnului (Sântămăria Mică), Sfânta Cuvioasă Parascheva, Sfântul Mare Mucenic Dimitrie, Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril, Sfântul Andrei, Sfântul Nicolae, Sfântul Ștefan.

Una dintre sărbătorile caracterizate printr-o deosebit de bogată activitate în plan ritual este cea a Crăciunului. Nașterea Domnului este evenimentul central al întâlnirii dintre Dumnezeu și oameni, loc de înnoire a întregii creații. Este sărbătoarea anuală a nașterii cu trup a Domnului nostru Iisus Hristos, cel dintâi praznic împărațesc cu dată fixă. În așteptarea acestei sfinte sărbători, creștinii se pregătesc spiritual și moral, încercând să fie mai buni, să se împace fiecare cu sine, să se ierte unul pe altul și, nu în ultimul rând, să învețe iubirea de aproapele. Dintre toate practicile rituale, care au loc în acest interval de timp, un loc central îl ocupă colindatul, la care participă toți membrii colectivității, fără deosebire de vârstă, prin implicarea, în diverse moduri, la săvârșirea anumitor acte ceremoniale. Colindătorii sunt cei care urează în numele tuturor, cei care primesc urări și daruri rituale. Colindele transmit vestea nașterii Mântuitorului Iisus, dau naștere la o bucurie și o liniște sufletească cu totul deosebite. Principala formă de colind practică este cea de ceată, alcătuită din copii, care urează de sănătate, de spor în casă, de alungare a duhurilor necurate, dar și de rod bogat al ogoarelor ce urmează să fie cultivate. Autorul redă cele 11 stele pe care le-a interpretat în cei opt ani de colindat, pe care „le-am învățat de la tata, Dumitru Gh. Pașol, pe atunci de 38 ani, care și el fusese colindător cu steaua” (p. 95).

În partea a doua, *Tradiții legate de viața omului*, autorul dezvăluie obiceiurile și practicile religioase, legate de cele trei momente importante ale vieții: nașterea, căsătoria și

moartea, pe care le-a descris așa cum le-a perceput. Pe fondul respectării principalelor etape ale ceremonialului nașterii îndătinat, autorul surprinde anumite momente care aparțin tradiției, referitoare la integrarea nou-născutului în lumea existențială. Este vorba despre practicile cu caracter apotropaic și propițiator, îndeplinite de către moașă: practicile medicale și ajutorul concret acordat lăuzei; prima scaldă rituală a nou-născutului; mersul la biserică pentru ca apa să fie sfințită de către preot; pregătirea ursitorilor: „Pe o masă curată se așază o azimă coaptă în spuză și în trei colțuri se pun trei monede, cu sare, lângă ele, iar în mijlocul pâinii se pune miere, un pahar cu apă, unul cu vin, un pui fript, ciorbă din carne de pui, foarfece, o cămașă, o bucată de pânză, cuțite, linguri, sare, zahăr, caiete, cărți, creion, topor, iar dacă ursitorile se pun pentru fete, se adaugă furcă, fuior, ac cu ață. Toate acestea trebuie puse cu multă grijă pentru ca pruncul să deprindă dragoste de muncă, de meserie sau învățătură de carte” (p. 112).

În continuare, autorul trece în revistă evenimentul Botezului nou-născutului, prima din cele șapte Taine, prin care copilul este integrat Bisericii și devine creștin. Încărcătura emoțională, dar și bucuria vădită a participanților, și, în special, a părinților, a nașilor sau a moșilor sugerează responsabilitatea și asumarea pe care aceștia o au față de cel ce vine să primească „haina cea nouă” de mântuire.

De asemenea, nu este uitat nici retezul (tăierea moțului), care este, de fapt, o petrecere la care participă rudele apropiate. Moțul tăiat, banul, plantica și ceara se păstrează într-o ladă și este dat copilului când va crește. În cadrul acestei părți, autorul prezintă jocurile de copii care antrenau, deopotrivă, băieți și fete: pumnareta; dansul fetițelor fără număr; pietricica; oina; rișca; banul; de-a trânta; căprița; jocul cu coarda; arcul; de-a v-ați ascunselea; vorbirea secretă; rămășagul etc.

În continuare, autorul reușește să prezinte obiceiurile atașate ceremonialului nunții: peșitul; mersul la chemat: „sâmbăta de dimineață băieți și fete se pregătesc să meargă la chemat. Își împodobesc ploștile de vin și țuică cu flori. Ginerele încalecă pe un cal sub șaua căruia se află o pătură. Calul este împodobit cu mai multe plantici colorate diferit. Ginerele trece în fruntea alaiului, urmează băieții și fetele, înarmați fiecare cu câte o ploscă împodobită cu flori și panglici. Alaiul este urmat de lăutari care cântă continuu”(p. 137); învelitul și adăpatul bradului; bărbieritul ginerelui; învelitul miresei; orațiile de nuntă; ruperea pâinii miresei; oficierea slujbei religioase la biserică; ospățul; petrecerea de luni.

Autorul surprinde și practicile funerare, care urmăresc să-l așeze pe cel care a trecut pragul către „lumea de dincolo”, într-o nouă ordine și să-i asigure post-existența. În Oltenia, ceremonialul funerar presupune o secvențialitate ritualică, care punctează caracteristicile sale. Acest ceremonial surprinde momentul de criză prin care trece, la un moment dat, fiecare pământean, dar, în aceeași măsură, oferă o garanție în vederea rămânerii acestuia în interiorul colectivității căreia îi aparține, aceeași, și totuși alta. Dintre aceste rituri autorul menționează: anunțarea preotului și citirea, de către acesta, a rugăciunilor de ieșire a sufletului; scaldă rituală și îmbrăcarea defunctului cu haine noi; perindarea, cu lumânare, a membrilor colectivității la căpătâiul defunctului; priveghiul; se confecționează *statul* „din ceară de albine. Se agață un fir de ață de tors de un cui bătut în grindă. Se ia ceară de albine și se freacă cu amândouă palmele în jurul sforii, de sus în jos, căutând să se facă o lumânare lungă, uniformă, fără dâlme. Când a fost gata se taie capul firului de la grindă și se împletesc în cercuri concentrice. Ultima parte din lumânare se ridică pentru a se aprinde” (p. 153). Acesta se așază pe pieptul mortului, după care este preluat de către femeia care va săvârși tămâiatul; oficierea, de către preot, a slujbei de înmormântare; pomana mortului; slobozirea, la șase săptămâni, a apei sau a izvorului.

Partea a III-a, *Tradiții diseminate*, debutează cu trecerea în revistă a unuia dintre cele mai cunoscute obiceiuri din această zonă: claca. Aceasta era organizată fie cu ocazia diferitelor munci sezoniere, fie cu prilejul îndeplinirii riturilor de trecere. Totodată, autorul abordează anumite aspecte referitoare la: modul în care se orientau străbunii noștri; metodele de vindecare ale bătrânilor; organizarea jocului, hora; Taina Maslului; ritualul de invocare a ploii – Paparuda; rolul bălciurilor și al târgurilor.

Concluziile și o Bibliografie selectivă completează această lucrare, care contribuie la identificarea elementelor specifice spiritualității oltenești, a rădăcinilor ce pornesc din istoria multiseculară a acestei provincii istorice.